

Från Hötorget till Sergels torg

Som Hötorgskonst brukar man beteckna tavlor, målade i "äkta olja", som försåldes mer allmänt än nu på torg och marknader. På dem såg man en insjö med simmande fågel, eller ett rött hus med vita knutar, eller en snöig skog med hare till höger, alls skinande och med det färgglada vykortet som förebild. Med konst hade dessa tavlor ingenting att skaffa. Deras enda mening var att de skulle hängas på väggen. Vad de föreställde var konstgjort, och de uttryckte ingenting.

Modern konst, både måleri och skulptur, är som bekant annorlunda. Konstverken föreställer ingenting, därom torde de flesta kunna vara överens. Däremot vill de, efter vad man får höra, uttrycka någonting. Detta något är politiskt. Konstnärens attityd skall numera vara samhällsinriktad, och riktning vänster tycks vara den mest opportuna. Men eftersom för allmänheten-betraktaren konstverken själva alltmera tenderar mot att vara intetsägande, måste konstnären kommentera dem, och han gör det med politisk syftning.

Hur långt konstutövandet politiserats framgår av det nya statliga kulturråd, som utbildningsminister Palme tillsatt. I pressen har redan påpekats, att dess medlemmar blivit utsedda ensidigt politiskt. Här skall ej vidare utvecklas hur illavarslande det är, att en eventuellt blivande statsminister icke ens på kulturområdet vill ha samarbete med de borgerliga partierna. Däremot har han i rådet demonstrativt satt in framträ-

dande kommunister. Saken torde ha observerats med visst bekymmer även på socialdemokratiskt håll.

Ty det kan inom mer sansade socialdemokratiska kretsar ej anses vara önskvärt, att deras parti på ännu ett område framstår som isolerat. Det nya rådets sammansättning förefaller att garantera en kulturell inavel. Det skall yttra sig om de statliga stödformerna till konstnärer. Det skall utreda den långsiktiga inriktningen av den statliga kulturpolitiken. Det behövs ringa fantasi för att se vartåt dess bedömningar kommer att luta.

Att göra politisk konst är svårt. Varje konstnär är ej en född Picasso. När konstnärlig ofullkomlighet förenas med politisk okunnighet blir resultatet slående likt vad som åstadkommes av de vänsterextremistiska studenterna: skrikande agitation i stället för lågmäld argumentation. Det finns avskräckande exempel på detta slag av "debatt". När en museiintendent i ett aktuellt fall stillsamt påpekade, att enligt hans mening museerna är till för att förklara och levandegöra vad som historiskt har skett, något för vilket deras personal är utbildad, avfärdades hans åsikt på DN:s sk kultursida som rena dumheten. Debatten inskränkte sig till detta. Omdömet kunde lika gärna ha klottrats på väggen vid Sergels torg.

Vid Sergels torg finns en ljuspunkt, nämligen Hantverket. Denna institution företräder en konstutövning som är äkta och som kanske just därför har hårda

livsvillkor. Det är eländigt, att svenskt konsthantverk där det är som rikast skall hotas av nedläggning för sin fattigdoms skull: konstverken från glasbruken i Småland vill man rationalisera bort. Det betvivlas, att hr Palmes rådgivande församling kommer att räcka ut någon hjälpande hand åt det hållet.

Sergels torg representerar långt mera högljutt en annan kultur, vars ensidighet och självcentrering snart är uppenbar för alla. Det är nära från Hötorget till Sergels torg. Hötorgskonsten var utan mening och därför oäkta. Konst kan vara förvänd och därför falsk. I den meningen var naturligtvis den reklamaffisch för haschrökning, som en

annan museiman ville lancera i Lund, en exponent för konsten från Sergels torg.

Typiskt är att den kulturdebatt, som förs i vissa landsortstidningar, är mycket friskare än debatten i Stockholm. Den förra ger uttryck för en opinion, som annars tystas ned. Ibland döljer den sig kanske av rädsla för att icke vara, som det heter, samhällstillvänd och i takt med tiden. Men den borde framträda mera, både som opposition och som reaktion mot det som är förvridet. Hr Palme och hans rådgivare bör få veta vad ett stort flertal i denna demokrati egentligen tycker.

HISTORIEUNDERVISNING

”Vilket folk har en historia som det svenska!” Man skulle i någon blygsam mån vilja fråga detsamma om vår historieundervisning i det förflutna. Eggelse har funnits i den svängning mellan yttre och inre poler, som vi gjort undan före många andra folk. Skola vi då vårdslösa vårt samlade erfarenhetsarv lika Heidenstams gamle man i Svenskarnas lynne, maktlöst gnuggande våra händer, som kanske redan hunnit domna litet under det materiella hjälparbetet utomlands? Låt oss fastmer bidra med den andliga kur, som ligger i en kritisk och levande — icke schematisk — kunskap om egen och andra nationers insats i historien! I denna sträva men ärliga träning borde vi ej stå tillbaka för någon.

Vilhelm Carlgren i Svensk Tidskrift 1929